

YÛNUS EMRE;

Tasavvuf ehli ve halk şâiri. Hayâtı ve kimliği hakkında kesin mâlûmat yoktur. Şiirleri, asırlar

boyunca zevkle ve hayranlıkla okunmuş, yalnız bizde değil, birçok ülkelerde de alâka

uyandırmış bulunan müstesnâ bir şahsiyettir. 80 sene kadar yaşadığı,

Eskişehir'in Mihaliçcık

kazâsına bağlı Yûnus Emre köyünde, 1320 (H.720) senesinde vefât ettiği ve buraya

defnedildiği kaynakların tetkikinden anlaşılmaktadır. Vefâtı için başka târihler ve başka

yerler de bildirilmektedir.

Çocukluğu hakkında bilgi olmayan Yûnus Emre, bir işâret üzerine genç yaşta Tapduk

Emre'nin yanına gitti. Otuz seneden fazla onun hizmetinde bulundu ve ondan feyz aldı. Hattâ

bâzı kaynaklar, Tapduk Emre'nin kızını Yûnus Emre'ye verdiğini, hem talebesi, hem de

dâmâdı olduğunu kaydetmektedir.

Yûnus Emre, Tapduk Emre'nin hizmetinde bulunurken, mânevî âleminde bir ilerleme

olmadığını zannederek, üzüntüsünden dağlara, kırlara düştü. Yolculuğunda bir gün iki

kimseye rastladı. Onlarla arkadaş oldu. Her öğün bunlardan biri duâ eder, duâlarının bereketi

ile bir sofraya yemek gelirdi. Duâ sırası Yûnus Emre'ye geldi. O da duâ etti.

Duâda, "Yâ Rabbî

benim yüzümü kara çıkarma! Arkadaşlarım kimin hürmetine duâ ettiyse, onun hürmetine

duâmı kabûl et!" dedi. Duâ bitince, iki sofraya yemek geldi. Arkadaşları; "Kimin yüzü suyu

hürmetine duâ ettin?" diye sordular. Yûnus Emre; "Önce siz söyleyin." dedi. Arkadaşları da;

"Biz, Tapduk Emre'nin kapısında hizmet eden Yûnus'un hürmetine diye duâ ettik." dediler.

Bunun üzerine Yûnus Emre durumunu anlayıp, tekrar Tapduk Emre'nin yanına döndü ve

kapısının önüne yattı. Tapduk Emre'nin gözleri görmüyordu. Kapının önüne varıp, ayağı bir

şeye takılınca; "Bu bizim Yûnus değil mi?" diye sordu ve onu kabûl etti. O andan îtibâren

Yûnus Emre, halkın dillerinden düşüremediği ilâhileri söylemeye başladı.

Senelerce hocasına dağdan odun taşıdı. Getirdiği odunlar ip gibi düzgün idi. Hocası; "Ey

Yûnus, bu ne iştir? Hiç eğri odun getirmiyormuşsun." buyurunca; "Efendim, bu kapıya eğri

odun yakışmaz." cevâbını verdi.

Anadolu ve diğer Türk illerinde çok sevilen Yûnus Emre'den başka bu sevgi, saygı ve

hayranlık için başka bir örnek yok gibidir. Her bakımdan milletimizi birbirine bağlayan

mânevî bir toplayıcılığı vardır. Onda, toplumumuzun iç yapısındaki aynı hisler, duygular ve değer yargıları bulunmaktadır. Onu unutturmayan sebep budur. Anadolu'da Yûnus Emre'nin Dîvân'ının bulunmadığı, ilâhîlerinin okunmadığı ev yok gibidir. Yûnus Emre, şiirlerini arûzla ve daha çok hece vezniyle yazmıştır. Şiirleri açık, derin mânâlı, samîmî ve heyecanlıdır. İlâhî aşk, varlık, yokluk, hayat, ölüm meseleleri ve bunlara bağlı olarak, dünyânın fânîliği gibi meseleleri en iyi şekilde şiirle anlatmıştır. Yûnus Emre'yi aynı yolda tâkib eden birkaç şâir daha görülmüştür. Bunlardan bilinenlerden ikisi; "Âşık Yûnus" ve "Derviş Yûnus"tur. Yunus Emre'nin en önemli tâkipçisi olan Âşık Yûnus Bursa'lı olup, 1430 (H.843) yılında vefât etmiştir. Her iki şâirin şiirlerini birbirlerinden ayırmak zordur. Yûnus Emre, Celâleddîn-i Rûmî'nin sohbetlerinde bulunmuştur. Bu sohbetlerin, yetişmesinde büyük rolü olmuştur. Yûnus Emre'de günü birlik konulara rastlanmaz; geçim endişesi, âile sıkıntısı, evlât acısı, yakınlarının şahsî ve âlevî meselelerine hemen hemen hiç yer vermez. O, insanlığın umûmî kader çizgisi üzerinde durmuştur. Bunlar; kabir, ömrün geçişi, ölüm, Allahü teâlâyâ îmân ve yalvarma, dînî esaslar, insanın yalnızlığı, aşk, nasîhatler ve hayâtın gâyesi gibi insanlığa has meselelerdir. Her yerde, her seste, her renkte, her zaman Allahın varlığını idrâk eden Yûnus Emre, bu dilsiz varlıkların büyük tanıtışındaki gizli dilin hayrânıdır. Yûnus Emre, Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm ile bütün yakınlarının, dört halîfenin, hazret-i Peygamberin soyundan gelenlerin, bütün İslâm âlimlerinin ezeli âşığıdır. Hiçbir bâtil cereyana kapılmadığı gibi, onlar karşısında ahlâkî nizâmı, din sevgisini ve gerçek tasavvufu koruyan kültür ve sanat seddi olmuştur. İhlâs ile, her şeyi Allah rızâsı için yapmayı her zaman söylemiştir. Yûnus Emre için "Dervişlik", herkese faydalı olmak ülküsüdür. Şiirlerinde tembelliği, tufeyli ve faydasız olmayı kınamıştır. Şerîat, tarîkat yoldur varana, Hakîkat, mârifet andan içerü. diye, hakîkî tasavvufu da o târif etmiştir. 1408 yılında Osmanlı Türklerine esir düşen ve Anadolu'da 20 yıl kadar kalmış olan Mülbacher isimli bir yabancı, Yûnus Emre'ye âit şiirleri, ilâhileri duymuş, öğrenmiştir. Memleketine döndüğünde, Yûnus Emre'nin şahsiyetinde İslâmı anlatmış, kitaplar yayınlamış, yazılar yazmıştır. Büyük ün sâhibi Avusturyalı târihçi Hammer de,

Yûnus

Emre'ye âit şiirler ve ilâhilere yer vermiş, bundan sonra da Batı ülkelerinde Yûnus ismi çok yaygınlaşmıştır.

Eserleri: Yûnus Emre'nin bilinen iki eseri vardır: 1) Risâlet-ün-Nushiyye: Mesnevî şeklinde

arûz (Fâilâtün Fâilâtün Fâilün) vezniyle yazılmış, tasavvufî, ahlâkî, dînî bir eserdir.

Anadolu'da başlayan Türk Edebiyatında görülen ilk nasihatnâmedir.

2) Dîvân: Yûnus Emre Dîvânı'nın birçok yazma nüshaları vardır. Fakat bu dîvândaki bütün

şiirlerin Yûnus Emre'nin olduğu söylenemez. Yûnus tarzında, daha sonraki şâirlerin yazdığı

şiirler de karışmıştır. Taş basması nüshaları da vardır. Yûnus Dîvânı yine Anadolu'da

başlayan Türk edebiyâtının ilk dîvânı durumundadır.

Yûnus Emre'nin şiirlerinden;

DOLAP

Benim adım dertli dolap,
Suyum akar yalap yalap,
Böyle emreylemiş Çalap,
Derdim vardır inilerim.
Ben bir dağın ağacıyım,
Ne tatlıyım ne acıyım,
Ben Mevlâya duâcıyım,
Derdim vardır inilerim.
Beni bir dağda buldular,
Kolum kanadım kırdılar,
Dolaba lâyık gördüler,
Derdim vardır inilerim.
Dağdan kestiler bezenim,
Bozuldu türlü düzenim,
Ben bir usanmaz ozanım,
Derdim vardır inilerim.
Şol dülgerler beni yondu,
Her âzâm yerine kondu,
Bu iniltim Hak'dan geldi,
Derdim vardır inilerim.
Suyum alçaktan çekerim,
Dönüp yükseğe dökerim,
Görün beni neler çekerim,
Derdim vardır inilerim.
Yûnus bunda gelen gülmez,
Kişi murâdına ermez,
Bu fânîde kimse kalmaz,
Derdim vardır inilerim.

MEVLÂM

Dağlar ile taşlar ile,
Çağırayım Mevlâm seni.

Seherlerde kuşlar ile,
Çağırayım Mevlâm seni.
Sular dibinde mâhiyle,
Sahrâlarda âhû ile,
Abdal olup yâ Hû ile,
Çağırayım mevlâm seni.
Gökyüzünde İsâ ile,
Tûr Dağında Mûsâ ile,
Elindeki asâ ile,
Çağırayım Mevlâm seni.
Yûnus okur diller ile,
Ol kumru bülbüller ile,
Hakkı seven kullar ile,
Çağırayım Mevlâm seni.

HIÇ ÇÜRÜMEMİŞTİ

Ankara-Eskişehir demiryolunun kenarında bulunan türbesi, 1948'de yolun genişletilmesi için kaldırılmak istendi. Fakat bir türlü bu işte muvaffak olunamadı. Hattâ bir defâsında, döşenen rayların sökülüp, sekiz metre geriye atıldığı görüldü. Bunun üzerine Yûnus Emre için bir türbe yapılıp, kabrinin oraya nakline karar verildi. Yûnus Emre'nin yeni kabri, eskisinden 100 m kadar ileride bir tepecikte yapıldı. Yeni kabrine taşıyacak beş kişilik heyet, kimseye haber vermeden ve hiçbir merâsim yapmadan çalışacaktı. Karar verildiği üzere hareket edildi. Yalnız ertesi gün, Yûnus Emre'nin çevresine dâvetsiz, ilânsız otuz binden fazla insan kalabalığı toplandı. Yûnus Emre'nin kabri îtinâ ile açıldı. Bedeni, 700 seneden beri hiç bozulmamış bir hâlde, bir eli yüzünde, bir eli kalbinin üstünde, rahat bir şekilde uzanmış yatıyor görüldü. Mübârek bedeni oradan alındı, tabuta kondu ve kalabalığın elleri üzerinde, 100 metrelik mesâfe tam üç saatte katedildi. Yeni mezarına defnedildi. Yûnus Emre'nin vasiyeti şu idi: "Beni hocamın türbesinde, giriş yolu üzerine gömsünler!" Bundan murâdı, şeyhini ziyârete gelenlerin, kendisini çiğneyip de geçmeleri idi. Bu, hocasına ne ölçüde bağlı olduğunu göstermektedir.

İŞ HİZMETTE

Yûnus Emre, mânevî, bir işâret alarak,
Vardı Tapduk Emre'nin hizmetine koşarak.
Otuz yıl hizmet edip, zannetti ki, kendinde,
İlerleme olmadı, mânevî âleminde.
Üzüntüden kendini, atıverdi dağlara,
Baş açık, yalın ayak, dolaşırken bir ara,

Bir gün iki kişiye, rastladı birden bire,
Onları çok severek, dost oldu onlar ile.
Yemek vakti gelince, duâ etti birisi,
O anda indi gökten, yemek dolu bir tepsi.
Üçü de yiyip içip, şükrettiler Allah'a,
Akşam vakti öbürü, duâ etti bir daha.
Yine aynı şekilde, bir tepsi indi gökten,
Öyle ki bu yemekler, nefisti ötekinden.
Üçüncüde Yûnus'a dönerek o müminler;
"Sıra sende, şimdi de, sen duâ et." dediler.
O zaman Yûnus Emre, kaldırdı ellerini,
Dedi ki: "Yâ İlâhî, mahcup eyleme beni.
Onlar kimin ismiyle, duâ ettiler ise,
O zâtın hürmetine, bir sofraya gönder bize."
Duâsı biter bitmez, baktılar biraz sonra,
İndi gökten bu sefer, daha büyük bir sofraya.
Dediler: "Ey arkadaş, nasıl oldu bu öyle,
Sen kimin hürmetine, duâ ettin ki böyle?"
Dedi ki: "Siz söyleyin, siz nasıl ederdiniz?
Siz kimin yüzü suyu, hürmetine derdiniz?"
Dediler: "Taptuk Emre, yanında hizmet yapan,
Yûnus'un hürmetine, istiyorduk her zaman."
Yûnus bunu duyunca, dergâha döndü yine,
Yattı Taptuk Emre'nin, kapısının önüne.
O zaman hocasının, görmüyordu gözleri,
Evde, el yordamıyla, yürüyordu ekseri.
Çıkıyorken, ayağı, takılınca bir şeye,
Dedi: "Bizim Yûnus mu, gelip yatmış eşiğe."
Ve elinden tutarak, kaldırdı onu yerden,
Yûnus, Yûnusluğunu, kazanmıştı o günden.
Dağdan odun taşırdı, yıllarca o dergâha,
O mânevî kapıdan, ayrılmadı bir daha.
Yûnus unutulmadı, yüzyıllar geçse bile,
Zîrâ hizmet etmişti, üstâdına zevk ile.

- 1) Şakâ-yik-ı Nu'mâniyye Tercümesi (Mecdî Efendi); s.78
- 2) Nefehât-ül-Üns; s.691
- 3) Rehber Ansiklopedisi; c.18, s.224
- 4) Tam İlimihâl Seâdet-i Ebediyye; (50. Baskı) s.1163
- 5) Faruk K.Timurtaş, Yûnus Dîvânı
- 6) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; c.13, s.157